Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (veľká komora)

zo 16. januára 2024*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti – Spoločná politika v oblasti azylu – Smernica 2011/95/EÚ – Podmienky na priznanie postavenia utečenca – Článok 2 písm. d) – Dôvody prenasledovania – ‚Príslušnosť k určitej sociálnej skupine' – Článok 10 ods. 1 písm. d) – Činy prenasledovania – Článok 9 ods. 1 a 2 – Spojenie medzi dôvodmi a činmi prenasledovania alebo medzi dôvodmi prenasledovania a neexistenciou ochrany pred takými činmi – Článok 9 ods. 3 – Neštátni aktéri – Článok 6 písm. c) – Podmienky poskytnutia doplnkovej ochrany – Článok 2 písm. f) – ‚Vážne bezprávie' – Článok 15 písm. a) a b) – Posudzovanie žiadostí o medzinárodnú ochranu na účely priznania postavenia utečenca alebo doplnkovej ochrany – Článok 4 – Násilie voči ženám na základe pohlavia – Domáce násilie – Hrozba ‚zločinu zo cti'"

Vo veci C-621/21,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Administrativen săd Sofija-grad (Správny súd Sofia-mesto, Bulharsko) z 29. septembra 2021 a doručený Súdnemu dvoru 6. októbra 2021, ktorý súvisí s konaním:

WS

proti

Intervjuirašt organ na Dăržavna agencija za bežancite pri Ministerskija savet,

za účasti:

Predstavitelstvo na Vărchovnia komisar na Organizacijata na obedinenite nacii za bežancite v Bălgarija,

SÚDNY DVOR (veľká komora),

v zložení: predseda K. Lenaerts, podpredseda L. Bay Larsen, predsedovia komôr K. Jürimäe, C. Lycourgos, E. Regan, F. Biltgen a N. Piçarra (spravodajca), sudcovia M. Safjan, S. Rodin, P. G. Xuereb, I. Ziemele, J. Passer, D. Gratsias, M. L. Arastey Sahún a M. Gavalec,

generálny advokát: J. Richard de la Tour,

tajomník: A. Calot Escobar,

* Jazyk konania: bulharčina.

so zreteľom na písomnú časť konania,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

– WS, v zastúpení: V. B. Ilareva, advokat,

– Predstavitelstvo na Vărchovnia komisar na Organizacijata na obedinenite nacii za bežancite v Bălgarija, v zastúpení: M. Demetriou, J. MacLeod, BL, a C. F. Kroes, advocaat,

– nemecká vláda, v zastúpení: J. Möller a R. Kanitz, splnomocnení zástupcovia,

– francúzska vláda, v zastúpení: A.-L. Desjonquères a J. Illouz, splnomocnení zástupcovia,

– Európska komisia, v zastúpení: A. Azéma a I. Zaloguin, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta a pojednávaní 20. apríla 2023,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu odôvodnenia 17, článku 6 písm. c), článku 9 ods. 2 písm. a) a f), článku 9 ods. 3, článku 10 ods. 1 písm. d), ako aj článku 15 písm. a) a b) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ z 13. decembra 2011 o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany (Ú. v. EÚ L 337, 2011, s. 9).

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi WS a Intervjuirašt organ na Dăržavna agencija za bežancite pri Ministerskija savet (oddelenie vypočúvania Národnej agentúry pre utečencov pri Rade ministrov, Bulharsko) (ďalej len „DAB“) vo veci rozhodnutia o zamietnutí začatia konania o poskytnutí medzinárodnej ochrany v nadväznosti na následnú žiadosť WS.

Právny rámec

Medzinárodné právo

Ženevský dohovor

3 Dohovor o právnom postavení utečencov, podpísaný v Ženeve 28. júla 1951 [*Zbierka zmlúv Organizácie spojených národov*, zv. 189, s. 150, č. 2545 (1954)], ktorý nadobudol platnosť 22. apríla 1954 a bol doplnený Protokolom týkajúcim sa právneho postavenia utečencov, podpísaným v New Yorku 31. januára 1967, ktorý nadobudol platnosť 4. októbra 1967 (ďalej len „Ženevský dohovor“), v článku 1 časti A ods. 2 stanovuje, že „na účely tohto dohovoru sa pojem ‚utečenec‘ vzťahuje na ktorúkoľvek osobu, ktorá… sa nachádza mimo svojho štátu a má

oprávnené obavy pred prenasledovaním z rasových, náboženských a národnostných dôvodov alebo z dôvodu príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo zastávania určitých politických názorov, nemôže prijať alebo v dôsledku uvedených obáv odmieta ochranu svojho štátu“.

CEDAW

4 Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (ďalej len „CEDAW“), ktorý bol prijatý Valným zhromaždením Organizácie Spojených národov 18. decembra 1979 a nadobudol platnosť 3. septembra 1981 (*Zbierka zmlúv Organizácie Spojených národov*, zv. 1249, č. I-20378, s. 13), pričom jeho zmluvnými stranami sú všetky členské štáty, vo svojom článku 1 stanovuje, že „na účely tohto Dohovoru bude výraz ‚diskriminácia žien‘ označovať akékoľvek robenie rozdielu, vylúčenie alebo obmedzenie vykonané na základe pohlavia, ktorého dôsledkom alebo cieľom je narušiť alebo zrušiť uznanie, požívanie alebo uplatnenie zo strany žien, bez ohľadu na ich rodinný stav, na základe rovnoprávnosti mužov a žien, ľudských práv a základných slobôd v politickej, hospodárskej, sociálnej, kultúrnej, občianskej alebo inej oblasti“.

Istanbulský dohovor

5 Článok 2 Dohovoru Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácemu násiliu a o boji proti nemu, uzavretého v Istanbule 11. mája 2011, podpísaného Európskou úniou 13. júna 2017 a schváleného v jej mene rozhodnutím Rady (EÚ) 2023/1076 z 1. júna 2023 (Ú. v. EÚ L 143 I, 2023, s. 4) (ďalej len „Istanbulský dohovor“), ktorý nadobudol platnosť, pokiaľ ide o Úniu, 1. októbra 2023, stanovuje:

„1. Tento dohovor sa uplatní na všetky formy násilia na ženách vrátane domáceho násilia, ktorému sú vystavené najmä ženy.

2. Zmluvné strany sú vyzvané uplatňovať tento dohovor na všetky obete domáceho násilia. Zmluvné strany venujú pri uplatňovaní ustanovení tohto dohovoru náležitú pozornosť ženám, ktoré sa stali obeťami rodovo podmieneného násilia.

…“

6 Článok 60 uvedeného dohovoru, nazvaný „Rodovo podmienené žiadosti o azyl“, znie:

„1 Zmluvné strany prijmú potrebné legislatívne alebo iné opatrenia, aby zabezpečili, že rodovo podmienené násilie na ženách môže byť uznané ako forma prenasledovania v zmysle článku 1 [časti] A [ods. 2 Ženevského dohovoru] a ako forma vážneho bezprávia, ktoré vedie k doplnkovej/subsidiárnej ochrane.

2 Zmluvné strany zabezpečia rodovo citlivú interpretáciu všetkých oblastí dohovoru a tam, kde sa preukáže, že obava z prenasledovania je jedným z dôvodov alebo tvorí viacero z týchto dôvodov, žiadateľom sa udelí postavenie utečenca podľa uplatniteľných relevantných nástrojov.

…“

Právo Únie

7 Odôvodnenia 4, 10, 12, 17, 29, 30 a 34 smernice 2011/95 uvádzajú:

„(4) Ženevský dohovor a protokol poskytujú základný kameň pre medzinárodný právny režim na ochranu utečencov.

…

(10) … v tejto fáze [je] vhodné potvrdiť zásady ustanovené v smernici [Rady] 2004/83/ES [z 29. apríla 2004 o minimálnych ustanoveniach pre oprávnenie a postavenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva ako utečencov alebo osôb, ktoré inak potrebujú medzinárodnú ochranu, a obsah poskytovanej ochrany (Ú. v. EÚ L 304, 2004, s. 12; Mim. vyd. 19/007, s. 96], ako aj usilovať sa dosiahnuť vyšší stupeň aproximácie pravidiel priznávania a obsahu medzinárodnej ochrany na základe vyšších noriem.

…

(12) Hlavným cieľom tejto smernice je na jednej strane zaistiť, aby členské štáty uplatňovali spoločné kritériá pre identifikáciu osôb, ktoré skutočne potrebujú medzinárodnú ochranu, a na druhej strane zaistiť, aby bola k dispozícii minimálna úroveň výhod pre tieto osoby vo všetkých členských štátoch.

…

(17) Pokiaľ ide o zaobchádzanie s osobami, ktoré spadajú do rozsahu pôsobnosti tejto smernice, členské štáty sú viazané záväzkami vyplývajúcimi z nástrojov medzinárodného práva, ktorých sú zmluvnou stranou, predovšetkým vrátane tých, ktoré zakazujú diskrimináciu.

…

(29) Jednou z podmienok oprávnenia na postavenie utečenca v zmysle článku 1 písm. A Ženevského dohovoru je existencia príčinnej súvislosti medzi dôvodmi prenasledovania, ako sú rasa, náboženstvo, národnosť, politické názory alebo príslušnosť k určitej sociálnej skupine, a aktmi prenasledovania alebo chýbajúca ochrana proti takýmto aktom.

(30) Rovnako je potrebné zaviesť spoločný pojem dôvodu prenasledovania ‚príslušnosť k určitej sociálnej skupine‘. Na účely vymedzenia určitej sociálnej skupiny je potrebné náležite zohľadniť otázky vyplývajúce z rodovej príslušnosti žiadateľa vrátane rodovej identity a sexuálnej orientácie, ktoré môžu súvisieť s určitými právnymi tradíciami a zvykmi a ktorých výsledkom môže byť napríklad mrzačenie pohlavných orgánov, nútená sterilizácia či nútené potraty, a to do tej miery, do akej súvisia s oprávnenou obavou žiadateľa z prenasledovania.

…

(34) Je potrebné zaviesť spoločné kritériá, na základe ktorých žiadatelia o medzinárodnú ochranu majú byť uznaní za oprávnených na doplnkovú ochranu. Tieto kritériá by mali čerpať z medzinárodných záväzkov podľa dokumentov a postupov týkajúcich sa ľudských práv existujúcich v členských štátoch.“

8 Podľa článku 2 písm. a) d) až i) a n) tejto smernice:

„Na účely tejto smernice platia tieto vymedzenia pojmov:

a) ‚medzinárodná ochrana‘ znamená postavenie utečenca a doplnkovú ochranu, ako sú vymedzené v písmenách e) a g);

…

d) ‚utečenec‘ je štátny príslušník tretej krajiny, ktorý [sa] pre oprávnenej obave pred prenasledovaním z rasových, náboženských dôvodov, dôvodov štátnej príslušnosti, z dôvodu zastávania určitého politického názoru alebo príslušnosti k určitej sociálnej skupine [nachádza mimo štátu svojej štátnej príslušnosti a – *neoficiálny preklad*] nemôže prijať alebo v dôsledku uvedených obáv odmieta ochranu tejto krajiny…;

e) ‚postavenie utečenca‘ znamená uznanie štátneho príslušníka tretej krajiny alebo osoby bez štátneho občianstva členským štátom za utečenca;

f) ‚osoba oprávnená na doplnkovú ochranu‘ je štátny príslušník tretej krajiny alebo osoba bez štátneho občianstva, ktorá nie je oprávnená ako utečenec, ale vzhľadom ku ktorej boli preukázané podstatné dôvody domnievať sa, že dotknutá osoba by v prípade, keď by bola vrátená do svojej krajiny pôvodu alebo v prípade osoby bez štátneho občianstva do krajiny svojho doterajšieho pobytu, čelila reálnemu riziku utrpenia vážneho bezprávia, ako je definované v článku 15, a na ktorú sa neuplatňuje článok 17 ods. 1 a 2 a ktorá nemôže prijať alebo v dôsledku takéhoto rizika odmieta ochranu tejto krajiny;

g) ‚doplnková ochrana‘ znamená uznanie štátneho príslušníka tretej krajiny alebo osoby bez štátneho občianstva členským štátom za osobu oprávnenú na doplnkovú ochranu;

h) ‚žiadosť o medzinárodnú ochranu‘ znamená požiadavku predloženú štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátneho občianstva o ochranu od členského štátu, o ktorých sa predpokladá, že požadujú postavenie utečenca alebo doplnkovú ochranu, a ktorí výslovne nepožadujú iný druh ochrany mimo rozsahu tejto smernice, o ktorú možno požiadať osobitne;

i) ‚žiadateľ‘ je štátny príslušník tretej krajiny alebo osoba bez štátnej príslušnosti, ktorá podala žiadosť o medzinárodnú ochranu, vo veci ktorej zatiaľ nebolo prijaté konečné rozhodnutie;

…

n) ‚krajina pôvodu‘ je krajina alebo krajiny štátnej príslušnosti alebo pre osoby bez štátneho občianstva krajina posledného pobytu.“

9 Článok 4 uvedenej smernice, nazvaný „Posudzovanie skutočností a okolností“, sa nachádza v kapitole II tejto smernice, ktorá má názov „Posudzovanie žiadostí o medzinárodnú ochranu“, a v odsekoch 3 a 4 stanovuje:

„3. Posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu sa má vykonať na individuálnom základe a zahŕňa zohľadnenie:

a) všetkých príslušných skutočností, pokiaľ sa týkajú krajiny pôvodu v čase prijatia rozhodnutia o žiadosti, vrátane zákonov a nariadení krajiny pôvodu a spôsobu, ktorým sú uplatňované;

b) príslušných vyhlásení a dokumentácie predloženej žiadateľom vrátane informácií o tom, či žiadateľ bol alebo môže byť predmetom prenasledovania alebo vážneho bezprávia;

c) individuálneho postavenia a osobných okolností žiadateľa vrátane takých faktorov ako pôvod, pohlavie a vek, s cieľom posúdenia, či by na základe osobných okolností žiadateľa činy, ktorým bol alebo mohol byť žiadateľ vystavený, predstavovali prenasledovanie alebo vážne bezprávie;

…

4. Skutočnosť, že žiadateľ už bol predmetom prenasledovania alebo vážneho bezprávia alebo priamych hrozieb takéhoto prenasledovania alebo takéhoto bezprávia, je vážnou známkou oprávnenej obavy žiadateľa z prenasledovania alebo reálneho rizika utrpenia vážneho bezprávia, pokiaľ neexistujú primerané dôvody domnievať sa, že takéto prenasledovanie alebo vážne bezprávie sa nebudú opakovať.“

10 V článku 6 tej istej smernice s názvom „Aktéri prenasledovania alebo vážneho bezprávia“ sa uvádza:

„Aktéri prenasledovania alebo vážneho bezprávia zahŕňajú:

a) štát;

b) strany alebo organizácie kontrolujúce štát alebo podstatnú časť územia štátu;

c) neštátnych aktérov, ak je možné preukázať, že aktéri uvedení v písmenách a) a b) vrátane medzinárodných organizácií, nie sú schopní alebo ochotní poskytnúť ochranu pred prenasledovaním alebo vážnym bezprávím, ako sa vymedzuje v článku 7.“

11 Článok 7 smernice 2011/95, nazvaný „Aktéri ochrany“, znie takto:

„1. Ochrana pred prenasledovaním alebo vážnym bezprávím môže byť poskytovaná iba:

a) štátom alebo

b) stranami alebo organizáciami vrátane medzinárodných organizácií, ktoré kontrolujú štát alebo podstatnú časť územia štátu,

ak sú ochotné a schopné poskytovať ochranu v súlade s odsekom 2.

2. Ochrana pred prenasledovaním alebo vážnym bezprávím musí byť účinná, a nie dočasná. Táto ochrana sa spravidla poskytuje, keď aktéri uvedení v odseku 1 písm. a) a b) prijmú primerané opatrenia na zabránenie prenasledovaniu alebo utrpeniu vážneho bezprávia, okrem iného fungovaním účinného právneho systému na odhalenie, stíhanie a potrestanie činov predstavujúcich prenasledovanie alebo vážne bezprávie, a keď má žiadateľ prístup k takejto ochrane.

…“

12 Článok 9 tej istej smernice, nazvaný „Činy prenasledovania“, stanovuje:

„1. Aby sa čin považoval za čin prenasledovania v zmysle článku 1 písm. A Ženevského dohovoru, musí:

a) byť svojou povahou dostatočne vážny alebo opakovaný tak, aby predstavoval vážne porušovanie základných ľudských práv, najmä práv, na ktoré sa nevzťahuje výnimka podľa článku 15 ods. 2 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd [podpísaného v Ríme 4. novembra 1950 (ďalej len ‚EDĽP‘), alebo

b) byť zoskupením rozličných opatrení vrátane porušovania ľudských práv, ktoré sú dostatočne vážne na to, aby mali na jednotlivca rovnaký vplyv, ako je uvedený v písmene a).

2. Činy prenasledovania, ako sú kvalifikované v odseku 1, môžu okrem iného nadobúdať formu:

a) činov fyzického alebo duševného násilia vrátane činov sexuálneho násilia;

…

f) činy špecifické pre pohlavie [namierené proti osobám z dôvodu ich rodu – *neoficiálny preklad*]
…

3. V súlade s článkom 2 písm. d) musí existovať spojenie medzi dôvodmi uvedenými v článku 10 a činmi prenasledovania, ako sú kvalifikované v odseku 1 tohto článku, alebo stav, keď chýba ochrana proti takýmto činom.“

13 Podľa článku 10 uvedenej smernice s názvom „Dôvody prenasledovania“:

„1. Členské štáty zohľadnia pri posudzovaní dôvodov pre prenasledovanie tieto prvky:

…

d) skupina tvorí určitú sociálnu skupinu najmä v prípade, že:

– príslušníci tejto skupiny majú prirodzenú charakteristiku alebo spoločný pôvod, ktorý sa nemôže zmeniť, alebo zdieľajú charakteristiku alebo vieru, ktorá je taká základná pre identitu alebo vedomie, že osoba by nemala byť nútená, aby sa jej zriekla, a

– táto skupina má jednoznačnú identitu v príslušnej krajine, pretože je vnímaná ako odlišná od okolitej spoločnosti.

V závislosti od okolností v krajine pôvodu môže určitá sociálna skupina zahŕňať skupinu vychádzajúcu zo spoločnej charakteristiky sexuálnej orientácie. Sexuálna orientácia sa nemôže chápať ako orientácia zahŕňajúca činy považované za trestné v súlade s vnútroštátnym právom členských štátov. Aspektom týkajúcim sa rodu vrátane rodovej identity sa venuje náležitá pozornosť na účely určenia príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo zisťovania charakteristík takejto skupiny;

…

2. Pri posudzovaní, či žiadateľ má oprávnenú obavu z prenasledovania, je nepodstatné, či má žiadateľ skutočne takú… sociálnu… charakteristiku, ktorá spôsobuje prenasledovanie, za predpokladu, že takáto charakteristika je prisudzovaná žiadateľovi aktérom prenasledovania.“

14 Článok 13 tej istej smernice s názvom „Priznanie postavenia utečenca“ stanovuje:

„Členské štáty priznajú postavenie utečenca štátnemu príslušníkovi tretej krajiny alebo osobe bez štátneho občianstva, ktorí sú oprávnení ako utečenci v súlade s kapitolami II a III.“

15 Článok 15 smernice 2011/95, nazvaný „Vážne bezprávie“, uvádza:

„Vážne bezprávie pozostáva:

a) z trestu smrti alebo popravy, alebo

b) z mučenia alebo neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo potrestania žiadateľa v krajine pôvodu…

…“

16 Podľa článku 18 tejto smernice, nazvaného „Priznanie doplnkovej ochrany“:

„Členské štáty priznajú doplnkovú ochranu štátnemu príslušníkovi tretej krajiny alebo osobe bez štátneho občianstva oprávneným na doplnkovú ochranu v súlade s kapitolami II a V.“

Bulharské právo

17 Z rozhodnutia vnútroštátneho súdu vyplýva, že článok 8 ods. 1, 3 až 5 a 7 Zakon za ubežištето i bežancite (zákon o azyle a utečencoch, ďalej len „ZUB“) preberá článok 2 písm. d), ako aj články 6, 7 a 9 smernice 2011/95 do bulharského právneho poriadku a že článok 9 ods. 1 tohto zákona preberá článok 15 uvedenej smernice.

18 Článok 1 bod 5 doplňujúcich ustanovení k ZUB v znení účinnom od 16. októbra 2015 (DV č. 80 z roku 2015) spresňuje, že „pojmy ‚rasa, náboženstvo, štátna príslušnosť, určitá sociálna skupina, názory alebo politické presvedčenie‘ sú pojmami v zmysle [Ženevského dohovoru] a článku 10 ods. 1 smernice [2011/95]“.

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

19 WS je turecká štátna príslušníčka kurdského pôvodu, ktorá sa hlási k moslimskému (sunitskému) vierovyznaniu a je rozvedená. Do Bulharska prišla legálne v júni 2018. Následne sa pripojila k svojmu rodinnému príslušníkovi v Berlíne (Nemecko), kde podala žiadosť o medzinárodnú ochranu. Rozhodnutím DAB z 28. februára 2019 prijatým na základe žiadosti nemeckých orgánov bola WS prevzatá späť do starostlivosti bulharských orgánov na účely posúdenia jej žiadosti o medzinárodnú ochranu.

20 Na troch pohovoroch, ktoré vykonala DAB v októbri 2019, WS vyhlásila, že keď mala šestnásť rokov, bola prinútená k vydaju a narodili sa jej tri dcéry. Manžel ju údajne počas ich manželského života bil, pričom jej biologická rodina, ktorá o tejto situácii vedela, jej nepomohla. WS utiekla zo svojho manželského domova v septembri 2016, v roku 2017 uzavrela cirkevný sobáš a v máji 2018 sa jej v tomto manželstve narodil syn. Po odchode z Turecka sa v septembri 2018 oficiálne rozviedla so svojím prvým manželom, a to aj napriek jeho námietkam. Z týchto dôvodov uviedla, že sa obáva, že ju jej rodina zabije, ak sa vráti do Turecka.

21 WS pred DAB predložila právoplatné rozhodnutie tureckého civilného súdu o rozvode, ako aj sťažnosť, ktorú v januári 2017 podala na svojho manžela, svoju biologickú rodinu a jeho rodinu na prokuratúre v Torbali (Turecko), pričom zápisnica vyhotovená 9. januára 2017 sa týkala výhražných telefonických správ, ktoré jej poslal jej manžel. Predložila tiež rozhodnutie tureckého súdu z 30. júna 2017, ktorým bola umiestnená do domova pre ženy – obete násilia, v ktorom sa údajne necítila bezpečne.

22 Predseda DAB rozhodnutím z 21. mája 2020 zamietol žiadosť WS o medzinárodnú ochranu, pričom na jednej strane usúdil, že dôvody, ktoré WS uviedla na opustenie Turecka, najmä prejavy domáceho násilia alebo vyhrážky smrťou zo strany jej manžela a členov jej biologickej rodiny, neboli relevantné na účely priznania tohto postavenia, keďže ich nebolo možné spojiť so žiadnym z dôvodov prenasledovania uvedených v článku 8 ods. 1 ZUB. Okrem toho WS neuviedla, že je obeťou činov prenasledovania z dôvodu svojho pohlavia.

23 Na druhej strane predseda DAB odmietol WS priznať doplnkovú ochranu. Konštatoval, že nespĺňa podmienky požadované na tento účel, keďže „ani oficiálne orgány, ani určité skupiny nepodnikli proti žiadateľke kroky, ktoré by štát nemohol kontrolovať“, a keďže „bola údajne obeťou zločinných útokov, o ktorých neinformovala policajné orgány a nepodala v súvislosti s nimi trestné oznámenie a… legálne opustila Turecko“.

24 Rozsudkom z 15. októbra 2020, ktorý 9. marca 2021 potvrdil Vărchoven administrativen săd (Najvyšší správny súd, Bulharsko) a ktorý je teraz právoplatný, Administrativen săd Sofija-grad (Správny súd Sofia-mesto, Bulharsko) zamietol žalobu, ktorú proti rozhodnutiu uvedenému v bode 22 tohto rozsudku podala WS.

25 Dňa 13. apríla 2021 podala WS na základe nových dôkazov následnú žiadosť o medzinárodnú ochranu, pričom sa odvolávala na opodstatnené obavy z prenasledovania zo strany neštátnych aktérov z dôvodu jej príslušnosti k „určitej sociálnej skupine“, konkrétne k ženám, ktoré sú obeťami domáceho násilia, ako aj k ženám, ktoré môžu byť obeťami „zločinov zo cti“. Tvrdila, že turecký štát nebol schopný ju brániť pred týmito neštátnymi aktérmi, a uviedla, že jej vrátenie do Turecka by ju vystavilo „zločinu zo cti“ alebo manželstvu z donútenia, a teda porušeniu článkov 2 a 3 EDĽP.

26 Na podporu tejto žiadosti WS predložila ako nový dôkaz rozhodnutie tureckého trestného súdu, ktorým bol jej bývalý manžel odsúdený na päť mesiacov odňatia slobody za trestný čin vyhrážania spáchaný voči nej v septembri 2016. Trest bol podmienečne odložený so skúšobnou dobou piatich rokov, pričom sa zohľadnila absencia predchádzajúcich odsúdení, okolnosti osobnej povahy a prijatie uvedeného trestu. K tejto žiadosti pripojila WS články zo spravodajského webu „Deutsche Welle“ z roku 2021, ktoré informovali o násilných vraždách žien v Turecku. Okrem toho WS ako novú okolnosť uviedla odstúpenie Tureckej republiky od Istanbulského dohovoru v marci 2021.

27 Rozhodnutím z 5. mája 2021 DAB odmietla obnoviť konanie o udelení medzinárodnej ochrany na základe následnej žiadosti WS z dôvodu, že nepredložila nijakú novú významnú informáciu týkajúcu sa jej osobnej situácie alebo štátu pôvodu. DAB zdôraznila, že turecké orgány jej pri viacerých príležitostiach pomohli a naznačili, že sú pripravené pomôcť jej všetkými zákonnými prostriedkami.

28 Vnútroštátny súd na úvod spresňuje, že aj keď bola následná žiadosť o medzinárodnú ochranu podaná WS zamietnutá ako neprípustná, výklad hmotnoprávnych podmienok pre udelenie medzinárodnej ochrany je napriek tomu potrebný, aby mu umožnil určiť, či WS predložila nové dôkazy alebo skutočnosti odôvodňujúce udelenie takejto ochrany.

29 V tejto súvislosti uvádza, že Súdny dvor nikdy nerozhodoval o otázkach nastolených v prejednávanej veci, „ktoré sa týkajú rodovo podmieneného násilia na ženách vo forme domáceho násilia a hrozby zločinu zo cti ako dôvodov na udelenie medzinárodnej ochrany“. Vnútroštátny súd sa pýta, či na konštatovanie príslušnosti ženy, ktorá je obeťou takéhoto násilia, k určitej sociálnej skupine ako dôvodu prenasledovania v zmysle článku 10 ods. 1 písm. d) smernice 2011/95 postačuje pohlavie alebo sociálny rod a či činy prenasledovania, vrátane domáceho násilia, môžu byť rozhodujúce pre konštatovanie viditeľnosti tejto skupiny v spoločnosti.

30 V tomto kontexte sa uvedený súd v prvom rade pýta, či na účely výkladu tohto ustanovenia a vzhľadom na odôvodnenie 17 smernice 2011/95 treba zohľadniť CEDAW a Istanbulský dohovor, aj keď Bulharská republika nie je zmluvnou stranou tohto druhého dohovoru.

31 Tento súd poznamenáva, že činy uvedené v článkoch 34 až 40 Istanbulského dohovoru, konkrétne najmä fyzické alebo sexuálne násilie, sobáše z donútenia alebo obťažovanie, predstavujú príklady rodovo podmieneného násilia páchaného na ženách, ktoré sú demonštratívne uvedené v odôvodnení 30 smernice 2011/95, a možno ich kvalifikovať ako „činy prenasledovania“ v zmysle článku 9 ods. 2 písm. a) a f) tejto smernice.

32 Vnútroštátny súd sa ďalej pýta na výklad článku 9 ods. 3 smernice 2011/95 v prípade, keď činy prenasledovania na základe rodu, ktoré majú formu domáceho násilia, spáchali neštátni aktéri v zmysle článku 6 písm. c) tejto smernice. Konkrétne sa pýta, či „spojenie“ vyžadované v tomto článku 9 ods. 3 predpokladá, že neštátni aktéri uznávajú, že činy prenasledovania, ktoré páchajú, sú determinované pohlavím alebo sociálnym rodom obetí týchto činov.

33 Napokon za predpokladu, že by sa v prípade ženy, ktorá je obeťou domáceho násilia a môže byť obeťou zločinu zo cti, preukázala príslušnosť k „určitej sociálnej skupine“ v zmysle článku 10 ods. 1 písm. d) smernice 2011/95, vnútroštátny súd zdôrazňuje, že WS by mohla byť vrátená do svojej krajiny pôvodu až po tom, čo sa preukáže, že toto vrátenie by ju nevystavilo reálnemu riziku „vážneho bezprávia“ v zmysle článku 2 písm. f) tejto smernice. V tejto súvislosti sa uvedený súd

predovšetkým pýta, či hrozba „zločinu zo cti“ predstavuje skutočné riziko vážneho bezprávia, na ktoré sa vzťahuje článok 15 písm. a) uvedenej smernice v spojení s článkom 2 EDĽP alebo článok 15 písm. b) rovnakej smernice v spojení s článkom 3 EDĽP.

34 Za týchto podmienok Administrativen săd Sofija-grad (Správny súd Sofia-mesto, Bulharsko) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Uplatnia sa v zmysle odôvodnenia 17 smernice [2011/95] definície uvedené v [CEDAW] a [Istanbulskom dohovore] na účely kvalifikácie rodovo podmieneného násilia na ženách ako dôvodu na poskytnutie medzinárodnej ochrany podľa [Ženevského dohovoru] a smernice [2011/95], alebo má rodovo podmienené násilie na ženách ako dôvod na poskytnutie medzinárodnej ochrany v zmysle smernice [2011/95] autonómny význam, ktorý sa odlišuje od významu v uvedených nástrojoch medzinárodného práva?

2. Je v prípade, ak sa tvrdí, že dochádza k rodovo podmienenému násiliu na ženách, pre určenie príslušnosti k určitej sociálnej skupine ako dôvodu prenasledovania podľa článku 10 ods. 1 písm. d) smernice [2011/95] smerodajné výlučne pohlavie alebo sociálny rod obete prenasledovania (násilie na žene len preto, lebo je žena)[;] môžu byť konkrétne formy/akty/činy prenasledovania, aké sú uvedené v demonštratívnom výpočte v odôvodnení 30 smernice [2011/95], rozhodujúce pre ‚viditeľnosť skupiny v spoločnosti‘, t. j. jej rozlišovaciu charakteristiku, v závislosti od okolností v krajine pôvodu, alebo sa tieto akty môžu vzťahovať len na činy prenasledovania podľa článku 9 ods. 2 písm. a) alebo f) smernice [2011/95]?

3. Predstavuje pohlavie alebo sociálny rod v prípade, ak osoba, ktorá žiada o ochranu, tvrdí, že dochádza k rodovo podmienenému násiliu v podobe domáceho násilia, dostatočný dôvod na určenie príslušnosti k určitej sociálnej skupine podľa článku 10 ods. 1 písm. d) smernice [2011/95], alebo sa musí konštatovať doplňujúca rozlišovacia charakteristika skupiny, ak sa toto ustanovenie vykladá doslovne podľa jeho znenia, podľa ktorého musia byť podmienky splnené kumulatívne a aspekty týkajúce sa rodu musia existovať alternatívne?

4. Má sa príčinná súvislosť v zmysle článku 9 ods. 3 smernice [2011/95] v prípade tvrdenia, že dochádza k rodovo podmienenému násiliu v podobe domáceho násilia, ktorého sa dopúšťa neštátny aktér prenasledovania v zmysle článku 6 písm. c) smernice [2011/95], vykladať v tom zmysle, že stačí, ak sa konštatuje spojenie medzi dôvodmi prenasledovania uvedenými v článku 10 [tejto smernice] a činmi prenasledovania v zmysle [článku 9] ods. 1, alebo sa musí nevyhnutne konštatovať neexistencia ochrany pred údajným prenasledovaním, resp. existuje táto súvislosť v prípadoch, v ktorých neštátni aktéri, ktorí sú aktérmi prenasledovania, nevnímajú jednotlivé akty prenasledovania/násilné akty ako také ako rodovo podmienené?

5. Môže reálna hrozba zločinu zo cti v prípade eventuálneho návratu do krajiny pôvodu, pokiaľ sú splnené ostatné podmienky stanovené na tento účel, odôvodniť poskytnutie doplnkovej ochrany podľa článku 15 písm. a) smernice [2011/95] v spojení s článkom 2 EDĽP…, alebo sa má táto hrozba klasifikovať ako bezprávie podľa článku 15 písm. b) smernice [2011/95] v spojení s článkom 3 EDĽP, ako sa vykladá v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva pri celkovom posúdení rizika ďalších rodovo podmienených násilných aktov, alebo na poskytnutie tejto ochrany stačí, že žiadajúca osoba subjektívne odmieta ochranu krajiny pôvodu?“

O prejudiciálnych otázkach

O prvej až tretej otázke

35 Svojimi prvými troma otázkami, ktoré treba preskúmať spoločne, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 10 ods. 1 písm. d) smernice 2011/95 vykladať v tom zmysle, že v závislosti od okolností prevládajúcich v krajine pôvodu sa na ženy v tejto krajine ako celok môže vzťahovať príslušnosť k „určitej sociálnej skupine“ ako „dôvod prenasledovania“, ktorý môže viesť k priznaniu postavenia utečenca, alebo či dotknuté ženy musia mať dodatočnú spoločnú charakteristiku, aby do takejto skupiny patrili.

36 V prvom rade treba pripomenúť, že z odôvodnení 4 a 12 smernice 2011/95 vyplýva, že Ženevský dohovor je základným kameňom medzinárodného právneho režimu na ochranu utečencov a že táto smernica bola prijatá najmä preto, aby všetky členské štáty uplatňovali spoločné kritériá pre identifikáciu osôb, ktoré skutočne potrebujú medzinárodnú ochranu [rozsudok z 19. novembra 2020, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Vojenská služba a azyl), C-238/19, EU:C:2020:945, bod 19].

37 Ustanovenia smernice 2011/95 treba preto vykladať jednak vzhľadom na jej celkovú štruktúru a účel, a jednak pri rešpektovaní Ženevského dohovoru a iných relevantných zmlúv, na ktoré odkazuje článok 78 ods. 1 ZFEÚ. Medzi tieto zmluvy patria, ako vyplýva z odôvodnenia 17 uvedenej smernice, zmluvy, ktoré zakazujú diskrimináciu, pokiaľ ide o zaobchádzanie s osobami spadajúcimi do pôsobnosti rovnakej smernice [pozri v tomto zmysle rozsudky z 26. februára 2015, Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, bod 23, a z 19. novembra 2020, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Vojenská služba a azyl), C-238/19, EU:C:2020:945, bod 20].

38 V tejto súvislosti vzhľadom na úlohu zverenú Úradu vysokého komisára Organizácie Spojených národov pre utečencov (UNHCR) Ženevským dohovorom majú dokumenty, ktoré vydal, osobitnú relevantnosť [pozri v tomto zmysle rozsudky z 23. mája 2019, Bilali, C-720/17, EU:C:2019:448, bod 57, a z 12. januára 2023, Migracijos departamentas (Dôvody prenasledovania založené na politických názoroch), C-280/21, EU:C:2023:13, bod 27].

39 V súlade s článkom 2 písm. d) smernice 2011/95, ktorý preberá článok 1 časť A ods. 2 Ženevského dohovoru je „utečenec“ predovšetkým štátny príslušník tretej krajiny, ktorý sa pre oprávnenú obavu pred prenasledovaním z rasových, náboženských dôvodov, dôvodov štátnej príslušnosti, z dôvodu zastávania určitého politického názoru alebo príslušnosti k určitej sociálnej skupine nachádza mimo štátu svojej štátnej príslušnosti a nemôže prijať alebo v dôsledku uvedených obáv odmieta ochranu tejto krajiny. Článok 10 ods. 1 tejto smernice vymenúva v súvislosti s každým z týchto piatich dôvodov prenasledovania, ktoré môžu viesť k priznaniu postavenia utečenca, skutočnosti, ktoré musia členské štáty zohľadniť.

40 Pokiaľ ide konkrétne o dôvod „príslušnosti k určitej sociálnej skupine“, z tohto článku 10 ods. 1 písm. d) prvého pododseku vyplýva, že skupina sa považuje za „určitú sociálnu skupinu“, ak sú splnené dve kumulatívne podmienky. Po prvé príslušníci dotknutej skupiny musia zdieľať aspoň jeden z nasledujúcich troch identifikačných znakov, a to „prirodzenú charakteristiku“, „spoločný pôvod, ktorý sa nemôže zmeniť“, alebo „charakteristiku alebo vieru, ktorá je taká základná pre identitu alebo vedomie, že osoba by nemala byť nútená, aby sa jej zriekla“. Po druhé musí mať táto skupina „jednoznačnú identitu“ v krajine pôvodu, „pretože je vnímaná ako odlišná od okolitej spoločnosti“.

41 Navyše druhý pododsek uvedeného článku 10 ods. 1 písm. d) okrem iného spresňuje, že „aspektom týkajúcim sa rodu vrátane rodovej identity sa venuje náležitá pozornosť na účely určenia príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo zisťovania charakteristík takejto skupiny“. Toto ustanovenie treba vykladať s prihliadnutím na odôvodnenie 30 smernice 2011/95, podľa ktorého môže rodová identita súvisieť s určitými právnymi tradíciami alebo zvykmi, ktorých výsledkom môže byť napríklad mrzačenie pohlavných orgánov, nútená sterilizácia či nútené potraty.

42 Okrem toho bod 30 usmernení UNHCR o medzinárodnej ochrane č. 1 týkajúcich sa prenasledovania na základe rodu v rámci článku 1 časti A ods. 2 Ženevského dohovoru spresňuje, pokiaľ ide o pojem „sociálna skupina“ uvedený v tomto dohovore a definovaný v článku 10 ods. 1 písm. d) smernice 2011/95, že „pohlavie môže byť primerane zaradené do kategórie sociálnej skupiny, pričom ženy predstavujú jasný príklad sociálneho celku definovaného prirodzenými a nemennými charakteristikami a často sa s nimi zaobchádza rozdielne ako s mužmi. Ich vlastnosti ich takisto identifikujú ako skupinu v spoločnosti, ktorá ich vystavuje rôznym formám zaobchádzania a normám v závislosti od jednotlivých krajín“.

43 Na otázky položené vnútroštátnym súdom treba odpovedať práve vzhľadom na tieto úvodné spresnenia.

44 Po prvé vzhľadom na pochybnosti vyjadrené týmto súdom, pokiaľ ide o relevantnosť CEDAW a Istanbulského dohovoru pre výklad článku 10 ods. 1 písm. d) smernice 2011/95, treba na jednej strane spresniť, že hoci Únia nie je zmluvnou stranou prvého z uvedených dohovorov, všetky členské štáty ho ratifikovali. CEDAW patrí medzi relevantné zmluvy uvedené v článku 78 ods. 1 ZFEÚ, v súlade s ktorými sa má uvedená smernica, najmä jej článok 10 ods. 1 písm. d), vykladať.

45 Okrem toho podľa odôvodnenia 17 tejto smernice, pokiaľ ide o zaobchádzanie s osobami, ktoré spadajú do jej pôsobnosti, členské štáty sú viazané záväzkami vyplývajúcimi z nástrojov medzinárodného práva, ktorých sú zmluvnou stranou, predovšetkým vrátane tých, ktoré zakazujú diskrimináciu, a patrí k nim aj CEDAW. Výbor pre odstránenie diskriminácie žien, ktorý je poverený dohľadom nad uplatňovaním CEDAW, spresnil, že tento dohovor posilňuje a dopĺňa medzinárodný režim zákonnej ochrany uplatniteľný na ženy a dievčatá, a to aj v kontexte týkajúcom sa utečencov.

46 Na druhej strane, pokiaľ ide o Istanbulský dohovor, ktorým je Únia viazaná od 1. októbra 2023, treba zdôrazniť, že tento dohovor stanovuje povinnosti patriace do pôsobnosti článku 78 ods. 2 ZFEÚ, ktorý oprávňuje normotvorcu Únie prijať opatrenia týkajúce sa spoločného európskeho azylového systému, akým je smernica 2011/95 [pozri v tomto zmysle stanovisko 1/19 (Istanbulský dohovor) zo 6. októbra 2021, EU:C:2021:832, body 294, 302 a 303]. Uvedený dohovor v rozsahu, v akom súvisí s azylom a zákazom vyhostenia alebo vrátenia (non-refoulement), je tiež súčasťou relevantných Zmlúv uvedených v článku 78 ods. 1 ZFEÚ.

47 Za týchto podmienok treba vykladať ustanovenia tejto smernice, najmä jej článok 10 ods. 1 písm. d) v súlade s Istanbulským dohovorom, hoci niektoré členské štáty vrátane Bulharskej republiky tento dohovor neratifikovali.

48 V tejto súvislosti treba v prvom rade uviesť, že článok 60 ods. 1 Istanbulského dohovoru stanovuje, že rodovo podmienené násilie páchané na ženách musí byť uznané ako forma prenasledovania v zmysle článku 1 časti A ods. 2 Ženevského dohovoru. V druhom rade tento článok 60 ods. 2

Istanbulského dohovoru ukladá zmluvným stranám povinnosť zabezpečiť, aby sa na každý z dôvodov prenasledovania stanovených Ženevským dohovorom uplatňoval rodovo citlivý výklad a aby sa žiadateľom o azyl priznalo postavenie utečenca v prípadoch, keď sa preukáže, že obava z prenasledovania je založená na jednom alebo viacerých z týchto dôvodov.

49 Po druhé, pokiaľ ide o prvú podmienku identifikácie „určitej sociálnej skupiny“ stanovenú v článku 10 ods. 1 písm. d) prvom pododseku smernice 2011/95 a pripomenutú v bode 40 tohto rozsudku, a to zdieľanie aspoň jedného z troch identifikačných znakov uvedených v tomto ustanovení, treba uviesť, že skutočnosť, že ide o ženské pohlavie, je prirodzenou charakteristikou, a preto postačuje na splnenie tejto podmienky.

50 To nevylučuje, aby ženy, ktoré majú ďalšie spoločné znaky, akým je napríklad iná prirodzená charakteristika, alebo spoločný pôvod, ktorý sa nemôže zmeniť, akým je konkrétna rodinná situácia, alebo zdieľajú charakteristiku alebo vieru, ktorá je taká základná pre ich identitu alebo vedomie, že by tieto ženy nemali byť nútené, aby sa jej zriekli, mohli tiež patriť do „určitej sociálnej skupiny“ v zmysle článku 10 ods. 1 písm. d) smernice 2011/95.

51 Vzhľadom na informácie uvedené v návrhu na začatie prejudiciálneho konania treba najmä uviesť, že skutočnosť, že ženy utiekli pred manželstvom z donútenia, alebo v prípade vydatých žien, že opustili svoje domovy, možno považovať za „spoločný pôvod, ktorý sa nemôže zmeniť“ v zmysle tohto ustanovenia.

52 Po tretie, pokiaľ ide o druhú podmienku identifikácie „určitej sociálnej skupiny“ týkajúcu sa „jednoznačnej identity“ skupiny v krajine pôvodu, treba konštatovať, že ženy môžu byť vnímané okolitou spoločnosťou odlišne a môže im byť v tejto spoločnosti priznaná vlastná identita, najmä z dôvodu sociálnych, morálnych alebo právnych noriem platných v ich krajine pôvodu.

53 Túto druhú podmienku identifikácie spĺňajú aj ženy, ktoré majú dodatočnú spoločnú charakteristiku, akou je jedna z charakteristík uvedených v bodoch 50 a 51 tohto rozsudku, ak sociálne, morálne alebo právne normy platné v ich krajine pôvodu majú za následok, že tieto ženy sú z dôvodu tejto spoločnej charakteristiky vnímané okolitou spoločnosťou ako odlišné.

54 V tomto kontexte treba spresniť, že prináleží dotknutému členskému štátu, aby určil, ktorá okolitá spoločnosť je relevantná na posúdenie existencie tejto sociálnej skupiny. Táto spoločnosť sa môže zhodovať s celou treťou krajinou pôvodu žiadateľa o medzinárodnú ochranu alebo môže byť viac ohraničená napríklad na časť územia alebo obyvateľstva tejto tretej krajiny.

55 Po štvrté v rozsahu, v akom sa vnútroštátny súd pýta Súdneho dvora, či také činy, aké sú uvedené v odôvodnení 30 smernice 2011/95, možno zohľadniť na účely určenia jednoznačnej identity „sociálnej skupiny“ v zmysle článku 10 ods. 1 písm. d) tejto smernice, treba spresniť, že príslušnosť k určitej sociálnej skupine sa musí konštatovať nezávisle od činov prenasledovania v zmysle článku 9 uvedenej smernice, ktorých obeťami môžu byť členovia tejto skupiny v krajine pôvodu.

56 Nič to však nemení na tom, že diskriminácia alebo prenasledovanie osôb, ktoré majú spoločnú charakteristiku, môže predstavovať relevantný faktor, ak na účely overenia, či je splnená druhá podmienka identifikácie sociálnej skupiny stanovená v článku 10 ods. 1 písm. d) smernice 2011/95, treba posúdiť, či sa predmetná skupina javí ako odlišná z hľadiska sociálnych, morálnych alebo právnych noriem dotknutej krajiny pôvodu. Tento výklad potvrdzuje bod 14 usmernení UNHCR o medzinárodnej ochrane č. 2 týkajúcich sa „príslušnosti k určitej sociálnej skupine“ v rámci článku 1 časti A ods. 2 Ženevského dohovoru.

57 Ženy ako celok preto možno považovať za príslušníčky „určitej sociálnej skupiny“ v zmysle článku 10 ods. 1 písm. d) smernice 2011/95, ak sa preukáže, že v ich krajine pôvodu sú z dôvodu svojho pohlavia vystavené fyzickému alebo duševnému násiliu, vrátane sexuálneho a domáceho násilia.

58 Ako uviedol generálny advokát v bode 79 svojich návrhov, ženy, ktoré odmietajú manželstvo z donútenia, ak takúto prax možno považovať za spoločenskú normu v ich spoločnosti, alebo takúto normu porušia ukončením manželstva, možno pokladať za príslušníčky sociálnej skupiny s jednoznačnou identitou v ich krajine pôvodu, ak sú z dôvodu tohto správania stigmatizované a vystavené nesúhlasu okolitej spoločnosti vedúcemu k ich sociálnemu vylúčeniu alebo násilným činom.

59 Po piate na účely posúdenia žiadosti o medzinárodnú ochranu založenej na príslušnosti k určitej sociálnej skupine prináleží dotknutému členskému štátu, aby overil, či osoba, ktorá sa odvoláva na tento dôvod prenasledovania, má „oprávnené obavy“, že bude vo svojej krajine pôvodu prenasledovaná z dôvodu tejto príslušnosti v zmysle článku 2 písm. d) smernice 2011/95.

60 V tejto súvislosti v súlade s článkom 4 ods. 3 tejto smernice posúdenie opodstatnenosti obavy žiadateľa z prenasledovania musí mať individuálnu povahu a musí sa vykonať v každom jednotlivom prípade opatrne a obozretne a byť založené výlučne na konkrétnom posúdení skutočností a okolností v súlade s pravidlami stanovenými nielen v uvedenom odseku 3 tohto článku, ale aj v jeho odseku 4, s cieľom určiť, či zistené okolnosti predstavujú takú hrozbu, že dotknutá osoba sa môže vzhľadom na svoju individuálnu situáciu odôvodnene obávať, že bude skutočne vystavená prenasledovaniu v prípade, že by sa musela vrátiť do svojej krajiny pôvodu [pozri v tomto zmysle rozsudok z 21. septembra 2023, Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (Politické názory v hostiteľskom členskom štáte), C-151/22, EU:C:2023:688, bod 42 a citovanú judikatúru].

61 Na tento účel, ako sa uvádza v bode 36 písm. x) usmernení UNHCR o medzinárodnej ochrane č. 1, je potrebné zhromaždiť informácie o krajine pôvodu, ktoré sú relevantné pre posúdenie žiadostí žien o priznanie postavenia utečenca, ako je postavenie žien pred zákonom, ich politické, hospodárske a sociálne práva, kultúrne a sociálne zvyky krajiny a dôsledky nedodržiavania týchto zvykov, výskyt škodlivých tradičných praktík, výskyt a formy násilia hláseného voči ženám, ochrana, ktorú majú k dispozícii, tresty, ktoré hrozia páchateľom takéhoto násilia, a riziká, ktoré žene hrozia, ak sa po podaní takejto žiadosti vráti do svojej krajiny pôvodu.

62 Vzhľadom na vyššie uvedené dôvody treba na prvé tri otázky odpovedať tak, že článok 10 ods. 1 písm. d) smernice 2011/95 sa má vykladať v tom zmysle, že v závislosti od podmienok prevládajúcich v krajine pôvodu možno príslušnosť k „určitej sociálnej skupine“ ako „dôvod prenasledovania“, ktorý môže viesť k priznaniu postavenia utečenca, vzťahovať tak na ženy z tejto krajiny ako celok, ako aj na menšie skupiny žien, ktoré majú dodatočnú spoločnú charakteristiku.

O štvrtej otázke

63 Svojou štvrtou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 9 ods. 3 smernice 2011/95 vykladať v tom zmysle, že v prípade, ak žiadateľ tvrdí, že sa obáva prenasledovania vo svojej krajine pôvodu neštátnymi aktérmi, toto ustanovenie vyžaduje, aby bolo vo všetkých prípadoch preukázané spojenie medzi činmi prenasledovania a aspoň jedným z dôvodov prenasledovania uvedených v článku 10 ods. 1 tejto smernice.

64 Na úvod treba spresniť, že podľa článku 6 písm. c) smernice 2011/95 na to, aby sa neštátni aktéri mohli považovať za „aktérov prenasledovania alebo vážneho bezprávia“, treba preukázať, že aktéri ochrany uvedení v článku 7 tejto smernice, najmä štát, nie sú schopní alebo ochotní poskytnúť ochranu proti týmto činom. Ako zdôraznil generálny advokát v bode 87 svojich návrhov, z tohto článku 7 ods. 1 vyplýva, že aktéri ochrany musia mať nielen spôsobilosť, ale aj vôľu chrániť dotknutého žiadateľa pred prenasledovaním alebo vážnym bezprávím, ktorému je vystavený.

65 Táto ochrana musí byť v súlade s uvedeným článkom 7 ods. 2 účinná, a nie dočasná. Tak je to vo všeobecnosti v prípade, keď aktéri ochrany uvedení v rovnakom článku 7 ods. 1 tejto smernice prijmú primerané opatrenia na zabránenie takémuto prenasledovaniu alebo vážnemu bezpráviu, najmä ak existuje účinný súdny systém, ku ktorému má žiadateľ o medzinárodnú ochranu prístup a ktorý umožňuje odhaliť, stíhať a potrestať takéto činy.

66 Podľa článku 9 ods. 3 smernice 2011/95 v spojení s jej článkom 6 písm. c) a článkom 7 ods. 1 a s prihliadnutím na odôvodnenie 29 tejto smernice priznanie postavenia utečenca predpokladá preukázanie spojenia medzi dôvodmi prenasledovania uvedenými v článku 10 ods. 1 rovnakej smernice a činmi prenasledovania v zmysle článku 9 ods. 1 a 2 tejto smernice alebo medzi týmito dôvodmi prenasledovania a neexistenciou ochrany „aktérmi ochrany“ pred takýmito činmi prenasledovania spáchanými „neštátnymi aktérmi“.

67 V prípade činu prenasledovania, ktorého sa dopustil neštátny aktér, je teda podmienka stanovená v článku 9 ods. 3 smernice 2011/95 splnená, ak je tento čin založený na jednom z dôvodov prenasledovania uvedených v článku 10 ods. 1 smernice, aj keď neexistencia ochrany nespočíva na týchto dôvodoch. Túto podmienku treba tiež považovať za splnenú, ak sa neexistencia ochrany zakladá na jednom z dôvodov prenasledovania spomenutých v tomto poslednom uvedenom ustanovení, aj keď čin prenasledovania spáchaný neštátnym aktérom nie je založený na týchto dôvodoch.

68 Tento výklad je v súlade s cieľmi smernice 2011/95 uvedenými v jej odôvodneniach 10 a 12, ktorými je zabezpečiť vysokú úroveň ochrany utečencov a identifikovať všetky osoby, ktoré skutočne potrebujú medzinárodnú ochranu.

69 Uvedený výklad je podporený aj bodom 21 usmernení UNHCR o medzinárodnej ochrane č. 1, podľa ktorého „v prípadoch, keď existuje riziko prenasledovania zo strany neštátneho subjektu (napríklad manžela, partnera alebo iného neštátneho subjektu) z dôvodov súvisiacich s niektorými z príčin uvedených v [Ženevskom dohovore], príčinná súvislosť je preukázaná bez ohľadu na to, či neexistencia ochrany štátu súvisí so [Ženevským dohovorom]. Okrem toho sa príčinná súvislosť považuje za preukázanú aj v prípade, že nebezpečenstvo prenasledovania neštátnym subjektom nie je spojené s dôvodom ustanoveným v [Ženevskom dohovore], ale neschopnosť alebo neochota štátu poskytnúť ochranu je založená na jednom z dôvodov ustanovených v [Ženevskom dohovore]“.

70 Vzhľadom na vyššie uvedené treba na štvrtú otázku odpovedať tak, že článok 9 ods. 3 smernice 2011/95 sa má vykladať v tom zmysle, že ak žiadateľ tvrdí, že sa obáva prenasledovania vo svojej krajine pôvodu neštátnymi aktérmi, nie je potrebné preukázať spojenie medzi jedným z dôvodov prenasledovania uvedených v článku 10 ods. 1 tejto smernice a takýmito činmi prenasledovania, ak možno takéto spojenie preukázať medzi jedným z dôvodov prenasledovania a neexistenciou ochrany proti týmto činom zo strany aktérov ochrany uvedených v článku 7 ods. 1 tej istej smernice.

O piatej otázke

71 Svojou piatou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 15 písm. a) a b) smernice 2011/95 vykladať v tom zmysle, že pojem „vážne bezprávie“ zahŕňa skutočnú hrozbu, že žiadateľ bude zabitý alebo vystavený násilným činom zo strany člena svojej rodiny alebo komunity, z dôvodu predpokladaného porušenia kultúrnych, náboženských alebo tradičných noriem, a preto môže viesť k priznaniu doplnkovej ochrany v zmysle článku 2 písm. g) tejto smernice.

72 Na úvod treba konštatovať, že táto otázka je na účely sporu vo veci samej relevantná len za predpokladu, že vnútroštátny súd dospeje k záveru, že WS nespĺňa podmienky na priznanie postavenia utečenca. Vzhľadom na to, že podľa článku 13 smernice 2011/95 sú členské štáty povinné priznať toto postavenie žiadateľovi, ktorý spĺňa podmienky vyžadované uvedenou smernicou, bez toho, aby v tejto súvislosti disponovali diskrečnou právomocou [pozri v tomto zmysle rozsudky z 24. júna 2015, T., C-373/13, EU:C:2015:413, bod 63, ako aj zo 14. mája 2019, M a i. (Odňatie postavenia utečenca), C-391/16, C-77/17 a C-78/17, EU:C:2019:403, bod 89], len v takom prípade treba overiť, či sa má WS priznať doplnková ochrana.

73 Podľa článku 2 písm. f) smernice 2011/95 na doplnkovú ochranu je oprávnený štátny príslušník tretej krajiny, ktorý nie je oprávnený ako utečenec, ale vzhľadom ku ktorému boli preukázané podstatné dôvody domnievať sa, že ak by bol vrátený do svojej krajiny pôvodu, čelil by reálnemu riziku utrpenia vážneho bezprávia, ako je definované v článku 15 tejto smernice, pričom nemôže prijať alebo v dôsledku takéhoto rizika odmieta ochranu tejto krajiny.

74 Článok 15 písm. a) a b) smernice 2011/95 v spojení s odôvodnením 34 tejto smernice kvalifikuje ako „vážne bezprávie“ „trest smrti alebo popravu“ a „mučenie alebo neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo potrestanie žiadateľa v krajine pôvodu“.

75 Tento článok 15 písm. a) uvedenej smernice sa vzťahuje na bezprávie, ktoré má za následok smrť obete, zatiaľ čo uvedený článok 15 písm. b) uvedenej smernice sa vzťahuje na mučenie bez ohľadu na to, či má alebo nemá za následok smrť obete. Na druhej strane tieto ustanovenia nerozlišujú podľa toho, či sa bezprávia dopustil štátny orgán alebo neštátny aktér.

76 Okrem toho vzhľadom na cieľ článku 15 písm. a) smernice 2011/95, ktorým je zabezpečiť ochranu osobám, ktorých právo na život by v prípade návratu do ich krajiny pôvodu bolo ohrozené, nemožno pojem „poprava“, ktorý je v ňom uvedený, vykladať tak, že vylučuje siahnutie na život len z dôvodu, že sa ho dopustili neštátni aktéri. Ak teda žena podstupuje skutočné riziko, že bude zabitá členom svojej rodiny alebo komunity z dôvodu predpokladaného porušenia kultúrnych, náboženských alebo tradičných noriem, takýto závažný zásah sa musí kvalifikovať ako „poprava“ v zmysle tohto ustanovenia.

77 Naopak, ak násilné činy, ktorým môže byť žena vystavená z dôvodu údajného porušenia kultúrnych, náboženských alebo tradičných noriem, nemajú pravdepodobne za následok jej smrť, tieto činy treba kvalifikovať ako mučenie alebo neľudské či ponižujúce zaobchádzanie alebo potrestanie v zmysle článku 15 písm. b) smernice 2011/95.

78 Okrem toho, pokiaľ ide o uznanie doplnkovej ochrany v zmysle článku 2 písm. g) smernice 2011/95, článok 18 tejto smernice ukladá členským štátom povinnosť, aby po posúdení žiadosti o doplnkovú ochranu v súlade s ustanoveniami kapitoly II tejto smernice priznali štátnemu príslušníkovi tretej krajiny alebo osobe bez štátnej príslušnosti, ktorí spĺňajú podmienky stanovené v kapitole V uvedenej smernice, túto doplnkovú ochranu.

79 Keďže pravidlá uvedené v tejto kapitole II uplatniteľné na posúdenie žiadosti o doplnkovú ochranu sú rovnaké ako pravidlá upravujúce posúdenie žiadosti o priznanie postavenia utečenca, treba odkázať na výklad týchto pravidiel uvedený v bodoch 60 a 61 tohto rozsudku.

80 Vzhľadom na vyššie uvedené dôvody treba na piatu otázku odpovedať tak, že článok 15 písm. a) a b) smernice 2011/95 sa má vykladať v tom zmysle, že pojem „vážne bezprávie“ zahŕňa skutočnú hrozbu, že žiadateľ bude zabitý alebo vystavený násilným činom zo strany člena svojej rodiny alebo komunity z dôvodu predpokladaného porušenia kultúrnych, náboženských alebo tradičných noriem, a preto môže viesť k priznaniu doplnkovej ochrany v zmysle článku 2 písm. g) tejto smernice.

O trovách

81 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (veľká komora) rozhodol takto:

1. **Článok 10 ods. 1 písm. d) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ z 13. decembra 2011 o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany**

   sa má vykladať v tom zmysle, že:

   v závislosti od podmienok prevládajúcich v krajine pôvodu možno príslušnosť k „určitej sociálnej skupine“ ako „dôvod prenasledovania“, ktorý môže viesť k priznaniu postavenia utečenca, vzťahovať tak na ženy z tejto krajiny ako celok, ako aj na menšie skupiny žien, ktoré majú dodatočnú spoločnú charakteristiku.

2. **Článok 9 ods. 3 smernice 2011/95**

   sa má vykladať v tom zmysle, že:

   ak žiadateľ tvrdí, že sa obáva prenasledovania vo svojej krajine pôvodu neštátnymi aktérmi, nie je potrebné preukázať spojenie medzi jedným z dôvodov prenasledovania uvedených v článku 10 ods. 1 tejto smernice a činmi prenasledovania, ak možno takéto spojenie preukázať medzi jedným z dôvodov prenasledovania a neexistenciou ochrany proti týmto činom zo strany aktérov ochrany uvedeným v článku 7 ods. 1 tej istej smernice.

3. **Článok 15 písm. a) a b) smernice 2011/95**

sa má vykladať v tom zmysle, že:

pojem „vážne bezprávie“ zahŕňa skutočnú hrozbu, že žiadateľ bude zabitý alebo vystavený násilným činom zo strany člena svojej rodiny alebo komunity z dôvodu predpokladaného porušenia kultúrnych, náboženských alebo tradičných noriem, a preto môže viesť k priznaniu doplnkovej ochrany v zmysle článku 2 písm. g) tejto smernice.

Podpisy